

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีการจัดตั้งขึ้นจากความร่วมมือระหว่างมหาเถรสมาคมกับกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้และประสบการณ์ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวิทยาการสมัยใหม่ ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาหรือเป็นประชากรที่มีคุณภาพของสังคม และเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ครอบครัวอยู่ชนบทฐานะยากจน ไม่มีทุนทรัพย์ในการศึกษาเล่าเรียน พำนักอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ห่างไกล ความเจริญ ไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐตามปกติได้ ให้บุตรหลานของประชาชนเหล่านั้นมีโอกาสได้เข้ามาศึกษาเล่าเรียน เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนาระบบทางสังคมเป็นคนดีของสังคมต่อไป^๑

แต่อย่างไรก็ตาม สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาที่สำคัญอยู่หลายประเด็น ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพมาตรฐานในการจัดการศึกษาในปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมในวงกว้าง ความไม่ชัดเจนในอัตลักษณ์ของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะเป็นอย่างแท้จริง ประสิทธิภาพของระบบการดำเนินการด้านการบริหารจัดการและจัดการศึกษาที่ยังไม่มีทิศทางพัฒนาและขาดความชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียนและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นอกจากนี้ยังพบว่าการสร้างพันธสัญญาการดำเนินงานและการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างศาสนทายาทที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ยังไม่ได้มีการกำหนดให้มีขึ้นอย่างเป็นทางการ^๒

การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษายังพบปัญหาและอุปสรรคอยู่หลายประการ กล่าวคือ ด้านบุคลากรพบว่ายังขาดแคลนครูที่มีคุณวุฒิและคุณสมบัติที่เหมาะสม ด้านอาคารสถานที่ยังมีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ประมาณครึ่งหนึ่งที่ไม่มีอาคารเรียนอย่างถาวร รวมทั้งปัญหาการบริการงานของโรงเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และยังพบว่าโรงเรียนพระปริยัติ

^๑พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต), การศึกษาของคณะสงฆ์: ปัญหาที่รอทางออก, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกลดคิมทอง, ๒๕๒๙), หน้า ๑๐.

^๒ กองพุทธศาสนา ศึกษา, สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ , แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการพัฒนาการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ.๒๕๕๓-พ.ศ.๒๕๖๒), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ๒๕๕๓), หน้า ๑.

ธรรม แผนกสามัญศึกษาไม่มีบุคลากรประจำ ครูผู้สอนเป็นเพียง แต่จ้างสอนเป็นชั่วคราวซึ่งทำให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนบุคลากรผู้สอนบ่อยครั้ง ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานต่ำด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนขาดแคลนไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร^๓ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูอนุกูลวรการ ฝาสุกกาโมพบว่าปัญหาการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีสองข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับกลาง คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไม่สอดคล้องกับชุมชนท้องถิ่น และการนำหลักสูตรท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารไม่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง^๔

การจัดการเรียนการสอนโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามีจำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนลดน้อยลง ซึ่งอาจเกิดจากหลายๆ สาเหตุ เช่น พระภิกษุสามเณรมีโอกาสเข้าเรียนในสถาบันการศึกษาอื่นๆ มากขึ้น ขาดแรงจูงใจในการเข้าเรียน และผู้ที่เข้ามาเรียนในโรงเรียนพระ ปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สามารถสอบแข่งขันเข้าเรียนต่อในสถาบันการศึกษาที่มี ชื่อเสียงระดับประเทศมีจำนวนน้อยมาก เป็นต้น สาเหตุเหล่านี้ล้วนมีผลมาจากปัญหาการบริหารงานวิชาการที่ขาดประสิทธิภาพ จากสภาพการณ์ดังกล่าว เพื่อให้การบริหารจัดการงานด้านวิชาการให้มีคุณภาพได้มาตรฐานอันจะส่งผลให้การศึกษาพระ ปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการอย่างจริงจังและถูกต้องตามหลักการบริหารงานวิชาการทั้งในด้านหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา การวัดผลและประเมินผล การนิเทศการศึกษา ซึ่งการศึกษาในด้านต่างๆ ที่กล่าวมานี้ล้วนเป็น แนวทางที่จะพัฒนางานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้เจริญมีคุณภาพยิ่งขึ้น

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารงาน วิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ว่ามีระดับความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงาน วิชาการอย่างไร รวมทั้งมีแนวทางการบริหารงาน วิชาการอย่างไร เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการบริหารงาน วิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาให้มี ประสิทธิภาพต่อไป

^๓วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ และพระมหาสุ ติทย์ อาภากร, รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาและ ศักยภาพทางการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา , (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา , ๒๕๔๒), หน้า ๑๓.

^๔พระครูอนุกูลวรการ ฝาสุกกาโม , “สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารการศึกษาของ โรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตอำเภอชายแดน จังหวัดตาก ”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ๒๕๕๑), หน้า ๙๐.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษา การบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ผู้สอนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ ระดับการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ การเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ผู้สอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ แนวทาง การพัฒนา การบริหาร งานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ด้านเนื้อหาผู้วิจัย ได้กำหนดขอบเขตเพื่อศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ๕ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านหลักสูตร
๒. ด้านกระบวนการเรียนรู้
๓. ด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา
๔. ด้านการนิเทศภายใน
๕. ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น ๒ ตัวแปร ซึ่งประกอบด้วย

๑. ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพ เพศ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ การสอนของ ผู้บริหารและครู ผู้สอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่มีต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

๒. ตัวแปรตาม ได้แก่ ด้านหลัก กสูตร ด้านการะบวนการเรียนรู้ ด้านสื่อและ เทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้วิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและ ครูสอนของ โรงเรียนพระปริ ยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร จำนวน ๑๐ โรงเรียน จำนวน ๑๘๘ รูป/คน เนื่องจากมีจำนวนประชากรน้อย ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมด

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

สถานที่ที่ใช้วิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ๑๐ โรงเรียน ประกอบด้วย ๑.โรงเรียนวชิรมกุฏ วัดมกุฏกษัตริยาราม ๒.โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา มจร. ๓.โรงเรียนวัดศรีบุญเรือง ๔.โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษา มจร . ๕.โรงเรียนพุทธศาสตร์ วิทยา วัดสุทธาวาส ๖.โรงเรียนวัดกาญจนสิงหาสน์วิทยา ๗.โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล ๘.โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดเวตะวันธรรมาวาส ๙.โรงเรียนวัดผ่องพลอยวิริยาราม ๑๐.โรงเรียนพระ ปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้วิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเริ่ม ดำเนินการวิจัยตั้งแต่ เดือน พฤษภาคม ๒๕๕๗ ถึง เดือน ตุลาคม ๒๕๕๗ รวมระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ ผู้บริหารและครูผู้สอนมี สถานภาพต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อ การบริหารงาน วิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

๑.๕.๒ ผู้บริหารและครูผู้สอนมีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อ การบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

๑.๕.๓ ผู้บริหารและครูผู้สอนมีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อ การบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

๑.๕.๔ ผู้บริหารและครูผู้สอนมี พรรษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็น ต่อการบริหารงาน วิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

๑.๕.๕ ผู้บริหารและครูผู้สอนมีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงาน วิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

๑.๕.๖ ผู้บริหารและครูผู้สอนมีประสบการณ์ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การบริหาร หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คน ขึ้นไป ร่วมมือกันทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน อย่างเป็นกระบวนการมีและระบบภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ โดยใช้เทคนิควิธีการต่างๆ

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการปฏิบัติกิจกรรมในสถานศึกษาที่เกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของครูและนักเรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม เป็นส่วนหนึ่งในการจัดการให้งานวิชาการเป็นไปตามความต้องการของผู้บริหารที่ผู้บริหารได้กำหนดเอาไว้ตามหลักวิชาการ โดยอาศัยกระบวนการ เพื่อให้เกิดการบริหารไปสู่เป้าหมายตามที่วางเอาไว้

ผู้บริหาร หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งผู้จัดการ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการที่เป็นพระภิกษุหรือฆราวาส ซึ่งดำรงตำแหน่ง ผู้บริหาร และปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ครูผู้สอน หมายถึง ผู้ที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ทั้งพระภิกษุและฆราวาส

ปริยัติธรรม หมายถึง ธรรมที่พึงศึกษาเล่าเรียน ได้แก่พระพุทธรูปหรือพระไตรปิฎกเรียกเต็มว่า พระปริยัติธรรม

แผนกสามัญศึกษา หมายถึง การศึกษาวิชาสามัญควบคู่ไปกับวิชาธรรมและภาษาบาลี ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้พระภิกษุสามเณรได้มีโอกาส ศึกษาวิชาสามัญในระดับชั้นมัธยมศึกษาควบคู่ไปกับวิชาธรรมและภาษาบาลี ถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ศึกษาไปแล้วก็สามารถเข้าศึกษาต่อไปในสถาบันศึกษาของรัฐได้ หรือเข้ารับราชการ เป็นพลเมืองที่ดีของชาติได้ต่อไป

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้นในที่วัดหรือที่ธรณีสงฆ์ เพื่อจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณร ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

การบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หมายถึง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๑๐ โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนวชิรมกุฏ วัดมกุฏกษัตริยาราม โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา มจร. โรงเรียนวัดศรีบุญเรือง โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษา มจร. โรงเรียนพุทธศาสตร์วิทยา วัดสุทธาวาส โรงเรียนวัดกาญจน

สิงหาสน์วิทยา โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดเวตะวันธรรมาวาส
โรงเรียนวัดผ่องพลอยวิริยาราม โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณวัดยานนาวา

การบริหารงาน วิชาการ หมายถึง การบริหารงานด้านวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ๕ ด้าน

๑. ด้านหลักสูตร หมายถึง การนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ ดัง
ตามที่กำหนดไว้

๒. ด้านกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมโดยวิธีต่างๆ อย่างหลากหลายที่มุ่งให้
ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เกิดการพัฒนาคนและสังคมคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการเป็น
สมาชิกที่ดีของสังคมและประเทศชาติต่อไป

๓. ด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง เครื่องมือที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเรียน
การสอนที่มีแนวคิด การปฏิบัติ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้มาก่อน ซึ่งช่วยให้การศึกษาและ
การเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

๔. ด้านการนิเทศภายใน หมายถึง ความพยายามทุกอย่าง ผู้จัดการศึกษาให้การแนะนำครู
หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยในการปรับปรุงวัสดุ
และเนื้อหาการสอน ปรับปรุงวิธีสอนและช่วยปรับปรุงการประเมินผลการสอน

๕. ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาปรับปรุงการ
เรียนรู้ของผู้เรียน และตัดสินว่าผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ ความสามารถ คุณลักษณะอันพึงประสงค์
อันเป็นผลมาจากการเรียนการสอนบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตามเกณฑ์ที่กำหนดของหลักสูตร
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
๒๕๕๑

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๗.๑ ได้ทราบถึงการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
กรุงเทพมหานคร

๑.๗.๒ ได้ทราบผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูสอนที่มีต่อการบริหารงาน
วิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

๑.๗.๓ ได้แนวทางการพัฒนางานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
กรุงเทพมหานคร